

5. Ипанова О. А. Жизнь // Антология концептов / Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М.: Гнозис, 2007. – С. 356-370.
6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М.: Гнозис, 2004.
7. Новикова Н. А. Концептуальная диада «жизнь – смерть» и ее языковое воплощение в русской фразеологии, паремииологии и афористике: Автореф. дис. ... канд. филол. наук – Череповец, 2003.
8. Сергеева Н. М. Ум и разум // Антология концептов / Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М.: Гнозис, 2007. – С. 210-223.
9. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997.
10. Чернейко Л. О., Хо Сон Тэ Концепты ЖИЗНЬ и СМЕРТЬ как фрагменты русской языковой картины мира // Филологические науки. – 2000. – № 5. – С. 50-59.

Семенчук А. Б.

ТЕРОРИЗМ, АНТИТЕРОРИЗМ І АНГЛІЙСЬКА МОВА: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ ОНОМАСТИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Міжнародний тероризм є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Він являє собою загрозу правам людини, верховенству права і демократії, внутрішній і міжнародній безпеці, тому тероризм вимагає вивчення й аналізу, посилення рішучості і багатостороннього співробітництва [5, с. 79]. Початок ХХІ століття часто називають епохою антитерористичних війн, особливо проти «ісламського екстремізму» [2, с. 192]. Ця боротьба сприяла інтенсивному поповненню словникового складу англійської мови, в тому числі й за рахунок іншомовних надходжень як з арабської мови, так і з мов інших мусульманських країн. Цей факт зумовлює **актуальність** вивчення процесу інтеграції запозичених неологізмів до складу англійської мови.

Значну увагу збагаченню словникового складу англійської мови за рахунок іншомовних надходжень приділяли такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Ю. О. Жлуктенко, Ю. А. Зацний, В. І. Заботкіна, С. В. Семчинський, Р. Барнхарт, Д. Ейто, Д. Грін, С. Морт. Лексичне запозичення ставало предметом дослідження в наукових працях таких лінгвістів, як: Л. Блумфілд, Д. Будагов, У. Ванрайх, В. Гумбольдт, О. А. Корнілов, Л. П. Крисін, Д. Ю. Логте, М. М. Маковський, С. В. Семчинський та ін.

Об'єктом нашого дослідження постають особливості функціонування англійської мови, пов'язаних з тероризмом. Предметом є сукупність зв'язків між шляхами поповнення словникового складу сучасної англійської мови за рахунок неологізмів сфери тероризму. Матеріалом дослідження є вибірка неологізмів зазначеної сфери із таких друкованих періодичних видань мови оригіналу, як: Newsweek, The Economist, The Guardian, National Review, The Atlantic Monthly, The Daily Telegraph.

Метою цієї статті є простежити особливості функціонування найменувань екстремістських ісламських рухів та організацій, в сучасній англійській мові. Мета роботи зумовлює виконання таких завдань: а) простежити семантичну еволюцію назв рухів та організацій в англійській мові; б) виявити участь досліджуваних ономастичних одиниць у словотворчих та фразотворчих процесах.

За своїми масштабами усі екстремістські рухи та організації можна поділити на три групи: а) глобальні (*al-Qaeda*); б) регіональні (*Taliban, Hamas, Hizbollah*); в) локальні (*Fatah*). Слід зазначити, що такий поділ є досить умовним. Наприклад, після подій 11 вересня 2001 року адміністрація Буша поставила на один рівень такі «регіональні» угруповання, як Хезболлах (*Hizbollah*), Хамас (*Hamas*) та глобальну терористичну організацію Аль-Каїда (*al-Qaeda*) [7, с. 24]. По суті, ісламський екстремізм становить небезпеку усій світовій спільноті і несе відповідальність за більшість терористичних актів у світі [6, с. 369]. У зв'язку з цим необхідно зауважити, що навіть невеликі радикальні угруповання сьогодення можуть у майбутньому перетворитися на глобальну терористичну організацію, як це сталося свого часу з Аль-Каїдою.

Розглянемо, насамперед, назву екстремістської організації «Аль-Каїда» (*al-Qaeda*). До подій 11 вересня 2001 року в уряді США дуже мало людей чули про неї, тому спочатку ця лексема була просто «екзотизмом», який позначав радикальне угруповання на Близькому Сході. Вереснева трагедія перетворила Аль-Каїду на терористичну організацію номер один у світі, а її назва увійшла до мов багатьох країн світу, в тому числі й до англійської.

Зупинимося докладніше на особливостях асиміляції лексеми *Al Qaeda* в англійській мові. Перш за все слід відзначити семантичну еволюцію зазначеної одиниці, оскільки, на думку спеціалістів, Аль-Каїда (*al-Qaeda*) перестала існувати у своїх традиційних рамках, перетворившись на символ, на ідейний генератор боротьби, що ведуть радикальні елементи від її імені [10, с. 24]. Крім того, що назва цього угруповання вступає у численні словотворчі та синтагматичні зв'язки як у своїй повній (*al-Qaeda*), так і у скороченій формі (*Qaeda*). У другому випадку – *Qaeda* – можна говорити про втрату арабського елемента *al-* як показника асиміляції цієї лексеми до англійської мови.

Вважаємо доцільним представити таку тематико-семантичну класифікацію всіх слів і словосполучень, що утворилися на основі лексеми *al-Qaeda (Qaeda)*: а) найменування членів Аль-Каїди; б) новоутворення, що відбивають зв'язок з Аль-Каїдою; в) похідні, що позначають стратегію і тактику Аль-Каїди.

Насамперед зупинимося на мовних одиницях, які вживаються для найменування членів цієї організації. Загальними позначеннями людей, які належать або пов'язані з організацією Бен Ладена, виступають одиниці *al-Qaeda people, al-Qaeda men*. Інші словосполучення мають більш конкретні значення. Так, словосполучення *al-Qaeda figures* використовують для позначення впливових членів цього угруповання. Бойовиків організації Аль-Каїда, тобто безпосередніх виконавців терористичних акцій, називають *Qaeda fighters*, серед них можна виділити професіоналів, які займаються оперативною роботою – *al-Qaeda operatives*.

Наступна низка неологізмів включає мовні одиниці, які відбивають зв'язок з Аль-Каїдою. Це, перш за все, словосполучення *al-Qaeda followers*, що використовують для позначення прибічників та послідовників цього угруповання. Лексема *al-Qaeda-related* позначає «пов'язаний з Аль-Каїдою». Близьким за значенням до вищезгаданої лексеми є новоутворення *al-Qaeda-aligned*. Його використовують для характеристики угруповань, що діють спільно з Аль-Каїдою. Синонімічним лексичній одиниці *al-Qaeda-aligned* є словосполучення *al-Qaeda*

affiliated people (al-Qaeda affiliates). Необхідно зауважити, що скорочений варіант цієї фрази є більш розповсюдженим.

Інновація *al-Qaeda-dominated* вказує на керівну роль Аль-Каїди в складі іншої організації, а лексему *Qaeda-backed* вживають для позначення підтримки, яку це угруповання надає своїм співникам. Водночас, Аль-Каїда отримує фінансову допомогу від своїх «спонсорів» – *Qaeda paymasters* – організації та осіб, які надають кошти на підготовку та здійснення терористичних актів. Мовну одиницю *al-Qaeda detainees* вживають для позначення осіб, яких було заарештовано за підозрою у зв'язках з Аль-Каїдою. Вони перебувають у спеціалізованих таборах, один з яких знаходиться у Гуантанамо Бей (Куба).

Тепер зупинимося докладніше на новоутвореннях, що позначають стратегію і тактику Аль-Каїди. Основною метою цієї організації є захоплення влади в мусульманських країнах – *al-Qaeda-run*. У зв'язку з цим відзначимо й вживання мовної одиниці *al-Qaeda government*, тобто «уряд, до складу якого входять окремі особи та партії, що підтримують Аль-Каїду». Подібний розвиток подій є досить вірогідним, оскільки вона користується популярністю і повагою навіть у тих країнах Близького Сходу, які є офіційними союзниками США у боротьбі з тероризмом.

Як нами вже було зазначено вище, Аль-Каїда давно стала своєрідним «взірцем». Організації та рухи, що намагаються наслідувати її тактику, діють «у стилі Аль-Каїди» (*al-Qaeda-style*). Інновацією *al-Qaeda fashion* позначають притаманну їй манеру здійснення терористичних акцій – використання примітивних технічних засобів з метою досягнення максимального суспільного розголосу. Своєрідною «фірмовою ознакою» цього угруповання (*al-Qaeda trademark*) стали численні «синхронні» вибухи, здійснювані терористами-самогубцями. Оскільки Аль-Каїду очолює Осам Бен Ладен (поняття Аль-Каїда і Бен Ладен часто ототожнюються), доречним буде згадати і «почерк» самого керівника та його людей (*bin Laden trademark*) – здатність швидко наносити удари і потім вдало приховувати сліди.

Словосполучення *al-Qaeda plot* асоціювалося, перш за все, з подіями 11 вересня 2001 року в США (*9/11 plot*). Але згодом воно стало позначати й інші спроби цього угруповання організувати і здійснювати терористичні акції. В умовах сучасного науково-технічного прогресу Інтернет став одним з основних джерел отримання інформації, тому радикальні елементи активно використовують всевітню мережу з метою ведення ідеологічної боротьби, пропаганди своєї діяльності і залучення нових учасників, створюючи офіційні сайти Аль-Каїди (*al-Qaeda websites*). Окремої уваги, на нашу думку, заслуговує фразеологічна інновація *Qaeda pipeline*, що вказує на «постачальника» терористів з однієї країни до іншої, а також позначає налагоджений механізм цього процесу.

Серед назв інших екстремістських організацій відзначимо *Taliban, Hamas, Hizbullah, Fatah*. Так, у 90-і роки ХХ століття до європейських мов потрапило слово *Taliban*, що позначало фундаменталістський рух за створення мусульманської держави в Афганістані. На базі цієї назви виник неологізм *Talibanisation*, який став синонімом «екстремізації» мусульманської країни, зростання ролі і впливу фундаменталістських угруповань [3, с. 136]. Аналітики вважають, що подолати вплив руху Талібан (*Taliban*) в Афганістані можливо лише через покращення умов життя населення – залучення коштів на розвиток освіти, законодавчої системи, боротьби з наркотиками, будівництву доріг. У зв'язку з цим назва руху навіть увійшла до приказки: *Where the roads end, the Taliban begin* [9, с. 24]. Таким чином, Талібан став символом відсталості.

Слід наголосити на тісному зв'язку між організацією Талібан та лідером Аль-Каїди Бен Ладеном, який з серпня 2001 року стає неофіційним міністром оборони Талібану [6, с. 427]. Тому світова спільнота після вересневої трагедії 2001 року в США не могла сприймати режим талібів інакше, як оплот міжнародного тероризму. Нейтральним варіантом іменування членів руху Талібан є словосполучення *Taliban insurgents*. Фразою *Taliban fighters* позначають його бойовиків. Мовна одиниця *Taliban gunmen* має негативну конотацію (колись лексемою *gunmen* позначали американських гангстерів).

Наступна низка інновацій демонструє масштаб впливу руху Талібан в Афганістані, який перетворився на його справжній оплот (*Taliban stronghold*). Взагалі вплив цього руху в Афганістані настільки значний, що його називають «країною Талібану» (*Taliban country*). Для характеристики такої ситуації вживаються і прикметники *Taliban-governed, Taliban-dominated*. Окремої уваги заслуговують такі складні слова, як *Taliban-friendly, Taliban-like, Taliban-style*. Перша лексема позначає «такий, що підтримує Талібан». Новоутворення *Taliban-like, Taliban-style* вказують на спільні з рухом Талібан ознаки, але у першому випадку йдеться про схожість у структурі чи законах організації, а другий вказує на подібність у манері діяльності, тобто значення цих лексем не є тотожними.

«Ісламський рух опору» *Harakat al-Muqawama al-Islamia*, більше відомий на Заході як *Hamas*, відіграє головну роль в терористичній діяльності на Близькому Сході, зокрема на території Палестини [4, с. 283]. Як і Аль-Каїда, він також має власну «візитну картку» (*Hamas trademark*) – теракти проти ізраїльтян, що здійснюються джихадистами-камікадзе. Як відомо, це угруповання перемогло на виборах у Палестині і сформувало уряд (*Hamas government*), більшість у якому належить партії Хамас – *Hamas-dominated*, а представників парламентської меншості, які не належать до цього угруповання, стали називати *non-Hamas*. Фактично, ця країна перетворилася на «Хамастан» (*Hamastan*).

Лексемою *Hamas-loyal* характеризують рухи та організації, що підтримують партію Хамас. Похідні слова *Hamas-led, Hamas-run, Hamas-ruled* є синонімічними, вони вказують на керівну роль цієї організації на державному рівні. США негативно сприймають державний статус партії Хамас, оскільки вона продовжує відмовлятися визнати Ізраїль. Об'єднання країн, які висувають цю вимогу почали називати «антихамасівським альянсом» (*anti-Hamas alliance*).

У іншій країні арабського світу – Лівані – політична влада належить руху Хезболлах (*Hizbullah*). Тому неологізм *Hizbullahstan* підкреслює перетворення Лівану на «Хезболлахстан». Зазначимо, що в останні роки

суфікс *-stan* є досить продуктивним в складі англійської мови і приєднується не лише до іншомовних слів (крім вищезгаданих, це *Shiastan, Pushtunistan, Jihadistan*), але й до європейських назв, наприклад, *Londonistan*.

Зупинимося докладніше на цих інноваціях. Так, лексичною одиницею *Shiastan* позначають шиїтську автономію на території Іраку, створення якої останнім часом активно вимагають лідери шиїтів. Уряд Афганістану, в свою чергу, побоюється перспективи можливого створення іншої держави – *Pushtunistan* – на території західного Пакистану та південного Афганістану. Лексема *Jihadistan* первинно позначала своєрідну «державу-сховище» для радикальних елементів, що почала утворюватись протягом останніх років вздовж Афгано-Пакистанського кордону. Тепер цю лексичну одиницю вживають для найменування будь-якої території, яка може стати притулком для джихадистів. Поєднання назви столиці європейської держави (*London*) та суфікса *-stan* (тюркського за походженням) – *Londonistan* – відбиває толерантну політику Великої Британії відносно небезпечних радикальних елементів, яких вона погодилась прийняти на своїй території.

Повертаючись до угруповання Хезболлах, слід наголосити, що у Лівані не підтримують позицію Ради Безпеки ООН про приналежність Хезболлах до збройних угруповань і наполягають, що ця організація представляє «сили опору» [8, с. 50]. По суті, вона являє собою розгалужену мережу (*Hizbullah network*), що має довірених осіб у багатьох країнах світу. Безпосередніх виконавців терористичних акцій називають *Hizbullah fighters*. Територію, де це угруповання не має впливу, називають *Hizbullah-free zone*. Лексема *Hizbullah-style* вказує на «подібний до Хезболлах» стиль здійснення терактів чи ведення військових операцій.

Іншим досить відомим угрупованням в Лівані є ФАТХ (*Fatah*). Воно здійснює контроль над територією Південного Лівану, яку стали іменувати «країною ФАТХа» (*Fatah-land*) [1, с. 104]. На основі назви руху ФАТХ утворились такі похідні, як *Fatah-related, Fatah-loyal* та словосполучення *Fatah kingpin*. Складні слова *Fatah-related* та *Fatah-loyal* використовуються в значеннях відповідно «такий, що має відношення до ФАТХа», «той, що підтримує ФАТХ». Словосполученням *Fatah kingpin* позначають впливову особу у цій організації.

Таким чином, наведений матеріал дає можливість говорити про те, що назви екстремістських рухів та організацій не просто вживаються в англійській мові як іншомовні одиниці, що характеризують реальні країни мов-донорів. Вони набули ознак символічності, почали вступати у численні словотворчі та фразотворчі зв'язки і, таким чином, асимілювалися у словникового складі сучасної англійської мови. У зв'язку з тим, що кількість новостворених на базі назв вищезазначених рухів та організацій постійно зростає, ми вважаємо цілком перспективними їх подальші дослідження.

Джерела і література

1. Брас А., Шумилин А. «Двоородные братья» или смертельные враги? Террор без границ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 330 с.
2. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів: ПАІС. – 228 с.
3. Зацний Ю. А., Пахомова Т. О., Зацна В. Ю. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови: Навчальний посібник. – Запоріжжя: ЗНУ, 2004. – 284 с.
4. Кожушко Е. П. Современный терроризм: Анализ основных направлений. – Минск: Харвест, 2000. – 447 с.
5. Семенчук А. Б. Концепт «терроризм» у лексичних інноваціях англійської мови // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. 25. – С. 79-82.
6. Требин М. П. Терроризм в XXI веке. – Минск: Харвест, 2004. – 816 с.
7. Coalitions of the Unwilling // The Economist. – 2006. – Oct. 21. – P. 23-28.
8. Hizbullah's New Offensive // The Economist. – 2006. – Sept. 16. – P. 50.
9. Moreau R., Yousafzai S., Hirsh M. The Rise of Jihadistan // Newsweek. – 2006. – Oct. 2. – P. 20-26.
10. Not on All Cylinders, But Still Firing // The Economist. – 2006. – Sept. 2. – P. 24.

Семенюк Т. А.

ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Личностно ориентированный подход в образовании является ведущей тенденцией современной педагогической теории и практики, поскольку в отличие от традиционной системы обучения, ориентированной на предоставление учащимся знаний императивными, директивными методами, и готовящей к жизни идеального исполнителя, новые методики видят ученика стремящимся к принятию собственных решений, автономным и креативным.

Цель нашей статьи – выявление предпосылок, заложенных в методике личностно ориентированного обучения, которые могут способствовать формированию навыков самостоятельной работы у иностранных учащихся.

Несмотря на популярность термина «личностно ориентированное обучение» (далее – ЛОО), наблюдается значительное расхождение в понимании сути данной методики различными учеными. Обобщая в своей монографии существующие трактовки этого феномена, В. Сериков говорит также о наиболее распространенных ошибках в понимании личностно-ориентированного подхода [5, с. 208-209]:

– иллюзия уже известного, когда упоминание о личности не вызывает у педагогов-практиков ощущения новизны;

– понимание ЛОО как уважение прав ребенка, как формирование определенных свойств личности ученика;

– упрощение теории ЛОО, сведение ее к более простым феноменам (гуманному межличностному общению учителя и учеников, формальному применению игровых технологий и т. п.)

Самое главное, что применение методики личностно ориентированного обучения требует изменения способа мышления как педагога, так и ученика.

На современном этапе развития данной методической концепции в качестве основополагающих принципов личностно ориентированного подхода называют [3, с. 9]:

– принцип коммуникативности;